

nog niet mogelijk. Wegens de tijdsdruk konden bepaalde bestanden uit het KHA nog niet ondergebracht worden in deze publicatie. De omzetting van de Haagse stukken is gaande. Gelukkig liggen concordanties klaar zodat gebruikers van dit fraaie boek nu al documenten kunnen opvragen. Zijn gebruik zal soms tot veel bladerwerk leiden. Want hoewel KHA en Tresoor nu dezelfde driedeling van hun Nassau-bestanden volgen, krijgt iedere Nassau in beide opstellingen zijn/haar eigen, steeds opnieuw beginnende, nummering voor zijn/haar individuele collectie in plaats van dat er doorgenummerd wordt. Evenals de handhaving van de bestaande tweedeling in Haagse en Leeuwarder stukken is dat een klein praktisch probleem. In ieder geval laat deze uitgave het volle licht vallen op de betekenis van deze bijzondere archieven. Zij zal ook toekomstig onderzoek stimuleren, omdat zij ook niet-dynastiek-historische onderzoekers zal aantrekken. Beter dan voorheen immers, kan nu kennis worden genomen van de rijkdom van deze collecties (mede dankzij een uitgebreid personen- en zakenregister). Deze uitgave is zodoende een wezenlijke stap naar een geïntegreerde ontsluiting van het gehele Nassau-archief, te meer omdat deze inventaris van zowel de stukken in KHA als in Tresoor op de website van de laatste te vinden zijn en toekomstige emendaties daar kunnen plaatsvinden. Ook de Nassause archieven zijn nu uit de schaduw getreden.

C. A. Tamse

A. E. C. Simoni, *The Ostend story. Early tales of the great siege and the mediating role of Henrick van Haestens* (Bibliotheca bibliographica Neerlandica XXXVIII; 't Goy-Houten: Hes & De Graaf publishers, 2003, 230 blz., €75,-, ISBN 90 6194 159 8).

In de militaire geschiedenis van vroegmodern Europa neemt de belegering van Oostende tijdens de Tachtigjarige Oorlog een bijzondere plaats in. Zowel gemeten in tijdsduur als in mensenlevens is het beleg ongeëvenaard. Het kostte de Spanjaarden drie jaar en tachtig dagen om deze stad op de Staatse troepen te veroveren (5 juli 1601-22 september 1604). Voor zowel Spanje als de jonge Republiek der Verenigde Nederlanden was dit beleg een prestigezaak. Spanje had zijn reputatie als sterkste landmogendheid aan de verovering van Oostende verbonden — geheel Europa had het oog op dit beleg gericht — en Den Haag gaf het Staatse garnizoen daarom bevel de verdediging tot het uiterste vol te houden. Zware verliezen werden hierbij voor lief genomen. Naar schatting moesten elke maand duizend nieuwe soldaten gestuurd worden om de gewonden, doden en zieken te vervangen. Toen de Spanjaarden op 22 september 1604 Oostende eindelijk in bezit konden nemen, was de stad volledig verwoest en ontvolkt. Naar de totale verliezen van de belegeraars en verdedigers kan alleen gegist worden, maar beide kanten hadden waarschijnlijk elk 40.000 doden te betreuren.

Alles aan het beleg van Oostende was uitzonderlijk. Tijdgenoten vergeleken het met dat van Troje en Oostende kreeg dan ook al snel de bijnaam Nieuw Troje. Uitgevers speelden graag in op de grote publieke belangstelling die in Europa voor het beleg bestond. Eén van hen was de in Leiden werkzame Henrick Lodewijcxsoon van Haestens. Tussen 1613 en 1615 publiceerde hij drie werken over het beleg van Oostende, twee in het Nederlands en een in het Frans. Van Haestens had twee jaar eerder samen met Jan Orlers de bekende *Nassauschen Lauren-crans* uitgegeven, maar in tegenstelling tot dit werk waaraan Van Haestens bijdrage als auteur niet in twijfel wordt getrokken, bestaat er geen zekerheid of hij ook de drie boeken over Oostende geschreven heeft. In 1621 verscheen namelijk *Oostende, vermaerde, gheweldighe, lanckdurighe ende bloedighe belegeringhe* van de hand van Philippe Fleming. Fleming had als secretaris

van de vestinggouverneurs en als auditeur van het garnizoen (een ambtenaar belast met de strafrechtspleging) de gehele belegering in Oostende meegemaakt en de gebeurtenissen in een dagboek opgetekend. In zijn in 1621 verschenen werk verwijt hij eerdere auteurs van het beleg dat zij de gebeurtenissen foutief of aangedikt hebben weergegeven. Volgens Simoni richt Flemings woede zich vooral op Van Haestens.

Simoni tracht in haar studie te achterhalen welke bronnen Van Haestens voor zijn boeken over Oostende heeft gebruikt. Kende hij de inhoud van Flemings dagboeken? Via de gebruikte afbeeldingen en door middel van stijlvergelijkingen komt zij tot de conclusie dat Van Haestens boeken over het beleg van Oostende bewerkingen zijn van het in 1604 verschenen werk *Histoire remarquable de ce qui s'est passé ... au siège ... d'Ostende*, dat op zijn beurt weer een vertaling was van het in datzelfde jaar in Keulen uitgekomen boek *Belagerung von Ostende*. De auteur hiervan was waarschijnlijk Henricus Bilderbeke, agent van de Staten-Generaal in Keulen. Simoni maakt daarmee aannemelijk dat Van Haestens niet beschuldigd kan worden van het plagiëren van Flemings aantekeningen, maar de kans die dit vervolgens biedt om te onderzoeken wie van de beide auteurs, Fleming of Bilderbeke, de feiten van het beleg beter heeft weergegeven, laat zij onbenut.

Het is jammer dat Simoni zich heeft beperkt tot de ontstaansgeschiedenis van Van Haestens boeken over het beleg van Oostende. Waarschijnlijk heeft haar achtergrond als specialist op het gebied van boekgeschiedenis haar hierbij parten gespeeld. Het beleg van Oostende was een drama van mythische proporties, maar in Simoni's studie komt dat amper uit de verf. De zeer riskante en twijfelachtige manier waarop generaal Vere, opperbevelhebber in Oostende in de eerste maanden van het beleg, de stad uit Spaanse handen trachtte te houden, komt alleen aan de orde in een eindnoot. (57, eindnoot 59) Op tweede Kerstdag 1601 verraste Vere Maurits met de mededeling dat hij de Spanjaarden van een stormaanval had weten af te houden door aan te bieden onderhandelingen te openen over de overgave van Oostende! Zeer terecht besteedt Simoni aandacht aan de Italiaanse ingenieur en uitvinder Pompeo Targone die Clemens VIII in 1603 als pauselijk geheim wapen naar het Spaanse belegeringsleger stuurde. Targone ontwierp onder andere een gigantische wagen die de Spanjaarden in staat moest stellen de verbinding tussen Oostende en de zee af te snijden en daarnaast bedacht hij allerlei andere ingenieuze belegeringswerktuigen, zonder enig succes overigens. Simoni's belangstelling voor Targone's activiteiten strekt zich echter niet verder uit dan de verschillende illustraties die van zijn constructies bestaan. Het gevolg is dat we voor de meest gedetailleerde 'moderne' studie over het beleg van Oostende nog steeds aangewezen zijn op het in 1887 verschenen werkje van C. A. van Sypesteyn, *Het merkwaardig beleg van Ostende 5 juli 1601-22 september 1604* (Den Haag). Merkwaardig genoeg verwijt Simoni juist Van Sypesteyn gebrekkige kennis van boekgeschiedenis omdat het hem niet lukte te achterhalen wie de auteur van de *Belagerung* was. (31-32) Simoni heeft dat raadsel opgelost, maar verder is haar boek slechts een aanvulling op Van Sypesteyn.

Olaf van Nimwegen

F. Scholten, *Sumptuous memories. Studies in seventeenth-century Dutch tomb sculpture* (Dissertatie Universiteit van Amsterdam 2003; Zwolle: Waanders, 2003, 272 blz., ISBN 90 400 9475 6).

Wie de Nieuwe Kerk in Amsterdam bezoekt ziet tegenwoordig aan de achterkant van het praal-